

Marija Stanonik. Poetika slovenske slovstvene folklore. Besedna umetnost v koreninah. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2023. 420 s. ISBN 978-961-05-0764-2

Slovinská profesorka a specialista na lidovou slovesnost a tradice Marija Stanonik vydala další sumariující publikaci věnovanou tentokrát poetice tradiční slovinské narativity s důrazem na kořeny vypravěčského umění v širším kontextu.

Po krátkém úvodu následuje první rozsáhlý blok kapitol, který se zaměřuje na *Žvočnu poetiku* (Poetiku zvuků). Zařazené texty jsou zaměřené na reflexi přírodních zvuků v orální tradici. Jedná se o velmi zajímavý pokus vyhodnotit způsoby, jakými lidové prostředí přejímalo a interpretovalo např. ptačí zvuky, zvuky náradí při práci, dujícího větru, skřípajícího sněhu, zvuky domácích i divokých zvířat a také třeba hlasy zvonů. Každý příklad zvukových projevů je doplněn ukázkou ze zápisů slovinské folklorní tradice včetně bibliografického odkazu. Následně autorka analyzuje jednotlivé útvary slovinské lidové slovesnosti právě s ohledem na zařazení a užití těchto zvuků.

Druhý oddíl knihy s názvem *Vizualna poetika* (Vizuální poetika) obsahuje texty zaměřené na různé aspekty viděného a spatřeného. Řeší se zde např. kategorie dynamického a statického prostoru a vztahy prostoru a etnické identity, regionální příslušnosti, vnímání „genia loci“ a „genia populi“. V této části publikace se autorka věnuje také

užívaným folkloristickým metodám s důrazem na zájem o prostor a symboly – např. Panonie, Alp aj., které se v konkrétních folklorních textech užívají. Spadají sem také mýtická místa a krajiny. Poté se přistupuje k vybraným prostorovým útvarům (křížové cesty, poklady v podzemí, strašidelná místa atd.), které jsou okomentovány a doplněny příklady z narativní tradice. Následuje kapitola zaměřená na vizualizaci některých bájných bytostí (duše zemřelých, ďábel). Další kapitolu druhé části knihy tvoří analýza poetiky barev, tedy vnímání a užívání barev v lidové slovesnosti. Vše je opět doplněno příklady z terénních zápisů. Velmi originální je další podkapitola zaměřená na poetiku miniatur, tedy na to, jak se ve slovinské lidové tradici pracuje s malými a nejmenšími zvířaty, předměty apod. včetně kontextu užívání zdobnělin. Následující kapitola je zaměřena na poetiku čísel, konkrétně pak na číselky 1 až 12.

Třetí a poslední blok publikace je nazván *Kompozicija* (Kompozice) a obsahuje kapitoly rozebírající kategorii času, tedy způsoby, jakými je v lidové slovesnosti čas vnímán a popisován, a to včetně pojetí věku a délky lidského života. V této souvislosti pak Marija Stanonik navazuje kapitolou o úvodních formulích ve slovinských pohádkách a pověs-

tech s důrazem na konkrétní vyjádření uplynulého času – minulosti. Logicky následuje další kapitola analyzující závěrečné formule slovinských pohádek, k čemuž autorka použila vybrané sbírky textů. Vše je doplněno množstvím příkladů. Poté autorka přistupuje k problematice individuální poetiky a na základě vybraných příkladů z archivních sbírek uvažuje o možnosti pojetí lidové slovesnosti jako specifického studia umění mluveného slova v souladu s teorií polského folkloristy Jerzyho Bartmińskiego. Hovoří se tedy o rozbořech jazykových prostředků, které vypravěči používali, o melodické i metrické stránce podání apod. Navazuje kapitola *Poetika variant*, v níž se řeší mechanismy textové stabilizace, možnosti improvizace a další způsoby uchovávání i vari-

ování tradičních vyprávění. Úvahy jsou opět podpořeny konkrétními textovými ukázkami (např. šest variant příběhů Palečka). Publikaci pak uzavírá kapitola s analýzou poetiky lidové balady o nešťastných milencích s důrazem na zobrazení a popisy květin.

Po shrnujícím závěru následuje anglické resumé, seznam pramenů a literatury.

Tato publikace opět dobře ukazuje, jak široké jsou možnosti teoretické práce se slovesným folklorem. Způsobů a oblastí, jimiž se lze v tomto směru zabývat, je opravdu mnoho a Marija Stanonik se na některé z nich dlouhodoběji zaměřuje zejména ve vztahu ke slovinskému prostředí a lidové tradici. Kniha je tak bezpochyby velmi inspirativní i pro česká folkloristická bádání.

Jaroslav Otčenášek (Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha)

Marek Jakoubek. Antropologie a etnicita. Fakta, mýty a kognice: O etnicitě pro mírně pokročilé. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2024. 117 s. ISBN 978-80-7325594-7

Marek Jakoubek se studiu etnicity věnuje dlouhodobě. V recenzované publikaci navazuje na svou knihu vydanou v roce 2019 (Eriksen, Thomas Hylland – Jakoubek, Marek (eds.). *Ethnic groups and boundaries today: a legacy of fifty years*. London: Routledge a čtenářům nabízí dílo, které se – nutno dodat, že i překvapivě – snaží spíše demytologizovat

teze ze zmíněné knihy (de facto sborníku z workshopu).

Kniha *Antropologie a etnicita. Fakta, mýty a kognice: O etnicitě pro mírně pokročilé* je složena z textů věnujících se epistemologickému rozboru Barthova teoretického přístupu a zřejmě i z tohoto důvodu byl zvolen učebnicový podtitul „o etnicitě pro mírně pokročilé“. Texty totiž